

Психологічна характеристика пар, які перебувають в умовах имушеного тимчасового окремого проживання

Ганна Склярєва

*к. психол. н., доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HoncharovaGO@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9366-4591*

Війна в Україні внесла зміни у всі сфери життя українців. Не оминули ці зміни й сімейного, подружнього життя. Багато пар зараз вимушені проживати окремо — в межах України, але перебуваючи в різних регіонах, або й зовсім, розділені міжнародними кордонами.

В психологічній літературі на позначення пар, або родин, які проживають не спільно протягом тривалого часу, зазвичай застосовується термін “дистантна сім’я” (І. Трубавіна, Д. Пенішкевич, Я. Раєвська, Г. Венгер). Проте, здебільшого, у роботах авторів, які вивчали це поняття, йдеться про родини трудових мігрантів (Пенішкевич, 2005), ув’язнених осіб, а також інші випадки, коли члени сім’ї перебувають на відстані один від одного, наприклад, через необхідність лікування, або неспроможність утримувати родину та тимчасову передачу дітей в інтернат (Трубавіна, 2002), заробітчанство, конфлікти в сім’ї (Раєвська, 2011). Тобто, тривале окреме проживання членів родини зумовлене, насамперед, виконанням професійних обов’язків чоловіком або дружиною, забезпеченням матеріального добробуту сім’ї. Отож, термін “дистантна сім’я” в “класичному” його розумінні, не зовсім точно відображає психологічні особливості сімей українців, географічно розділених війною в Україні.

Для більш комплексного дослідження цього питання, й обґрунтування наведеної думки, необхідним є розгляд основних ознак дистантної сім’ї, та виділення спільних й відмінних рис дистантних сімей, та сімей сучасних українців, розділених війною.

Отож, дистантній сім’ї притаманні такі ознаки:

- юридично наявні стосунки між парою, батьками та дітьми, але через тривалу відсутність одного з партнерів/батьків, спілкування між членами родини відбувається опосередковано (через листування, по телефону, за допомогою соціальних мереж) чи під час короткочасних зустрічей (Раєвська, 2011).

- спостерігається відчуження партнерів один від одного, дітей від батьків, через втрату постійного контакту та активної залученості у життя один одного. Відносини набувають формального характеру (Раєвська, 2011).

- відбувається порушення порядку функціонування сім’ї як цілісної системи, що виявляється у відсутності адекватного розподілу сімейних ролей, неузгодженості цілей та правил у функціонуванні сім’ї.

- формуються відносини, у яких кожний партнер дбає більше про себе, про свої потреби, а не потреби подружжя вцілому. Г. Венгер визначає формулу таких відносин як $1+1=1+1$, замість $1+1=2$, де друга формула відображає задоволеність

партнерів від об'єднання, близькості й доступності один для одного (Венгер, 2013).

Що ж до рис, притаманних сім'ям, які зараз проживають на відстані через війну в Україні, окрім наведеного, слід враховувати таке:

1. Умови та причини, за яких рішення щодо окремого проживання приймали сім'ї в сучасних українських реаліях. Зазвичай, коли йдеться про заробітчанство, пара заздалегідь планує такий крок, й має час для зважування недоліків та переваг такого рішення. Подружжя має час домовитися про способи комунікації, обговорити особливості взаємодії на відстані, перерозподілити виконання домашніх обов'язків. Окрім цього, в регіонах України, де трудова міграція є досить поширеним явищем, як, наприклад у західних областях, молоді люди, які самі виростили в родині заробітчана, вже знайомі з таким життєвим сценарієм. Тоді, коли вони вступають у шлюб, і не знаходять можливості працювати у місці проживання своєї родини й змушені їхати для заробітку за кордон, вони вже, хоч у загальних рисах, знають як виглядатиме картина їх сімейного життя.

До того ж, якщо людина обирає професію, пов'язану із тривалими відрядженнями, наприклад, моряка чи дальнобійника, які мають йти у рейс на тривалий час, вже на етапі фахової підготовки, особистість розуміє, що виконання професійних обов'язків буде вимагати розлуки із родиною. Так само й партнер цієї людини, приймаючи рішення про утворення сім'ї заздалегідь знає про особливості професії свого обранця.

Якщо ж говорити про сучасні родини, розділені війною, багато з них приймали рішення про виїзд за кордон жінки (або жінки з дітьми) за одну ніч, в умовах браку інформації, стресу, тривоги, страху за життя, переживання втрати домівки, стабільності, а можливо навіть і смерті близьких. Це було розділення з родиною, до якого не можливо підготуватися заздалегідь, розділення не заради покращення матеріального добробуту, чи припинення сварок, а для порятунку життя.

2. Неможливість прогнозування терміну окремого проживання. Якщо йдеться про трудових мігрантів, їх робоча віза, трудовий договір, контракт, цивільно-правовий договір, які є підставами законного перебування й праці в іншій країні, як правило, мають певний, наперед визначений термін. Тобто, і сама людина, і її партнер, і діти, якщо вони є, мають можливість передбачати, коли відсутній член родини повернеться додому. Така передбачуваність терміну воз'єднання родини дає можливість планувати сімейні справи, життя родини, а отже й відчувати планомірність, відносну стабільність протікання життя.

Сім'ї, які покинули свої домівки та рідних в Україні, переважно пов'язують можливість повернення додому із закінченням війни, або встановленням відносно стабільної ситуації в регіоні постійного проживання. Нажаль, строки настання цих умов достовірно передбачити неможливо, що зумовлює невизначеність, складнощі у плануванні спільного теперішнього й майбутнього у сім'ях українців, розділених війною.

Таким чином, враховуючи наведені характеристики сімей українців,

розділених війною, можемо сказати, що термін “дистантна сім`я” лише частково охоплює ознаки сімей, про які говорилося вище. Тому, є доцільним, на позначення пар, сімей, розділених війною в Україні, говорити, що це пари, які перебувають в умовах вимушеного, тимчасового окремого проживання.

Ключові слова: дистантна сім`я; окреме проживання.

Список використаних джерел

1. Пенішкевич, Д. (2005). Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з дискантними сім`ями. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Ю. Федьковича. Вип. 225. Педагогіка та психологія*, 92–97.
2. Трубавіна, І. (2002). *Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім`єю*. К.: ЦССДМ.
3. Раєвська, Я. (2011). Феномен дистантної сім`ї та її вплив на особистість підлітка. *Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Вип.13*, 280-290.
4. Венгер, Г. (2013). Порівняльна характеристика структури і функцій традиційної та дистантної сім`ї. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія. Т. 18, Вип. 22 (1)*, 116-121. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_psi_2013_18_22%281%29__18.